

วารสาร ไทยโกกซ์นิเพนซ์

ปีที่ 2 ฉบับเดือนกรกฎาคม 2548 (หน้า 155-166)

บทความพิเศษวิชาการ สำหรับการศึกษาต่อเนื่องทางเภสัชศาสตร์

เภสัชเคมีของยาปฏิชีวนะกลุ่ม Carbapenems

Pharmaceutical Chemistry of Antibiotics : Carbapenems

ภญ.ผศ.จันคนา บุรณะโอสถ

ภญ.ผศ.ดร.คนาวรรณ พจนาคคม

ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

รหัส 1-000-SPU-000-0507-02

จำนวน 2.0 หน่วยกิตการศึกษาต่อเนื่อง

วันที่รับรอง 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2548

วันที่หมดอายุ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางเคมีและการออกฤทธิ์ต้านแบคทีเรียของยากลุ่ม carbapenems
2. สามารถอธิบายหลักการออกแบบยากลุ่ม carbapenems

บทคัดย่อ

carbapenems เป็นยาต้านแบคทีเรียกลุ่ม β -lactams ที่ออกฤทธิ์ครอบคลุมทั้งแกรมลบและแกรมบวก ให้ผลการรักษาที่ดีต่อเชื้อแบคทีเรียที่ดื้อต่อยา β -lactams ชนิดอื่นๆ carbapenems ที่ใช้ในปัจจุบัณอยู่ในรูปยาฉีด สำหรับการรักษาอาการติดเชื้ออย่างรุนแรงภายในโรงพยาบาล carbapenems รุ่นใหม่มีการพัฒนาโครงสร้างทางเคมีให้ยามีฤทธิ์ต้านแบคทีเรียดีขึ้น มีฤทธิ์ครอบคลุมเชื้อแบคทีเรียกว้างขึ้น ซึ่งประสิทธิภาพที่ดีขึ้น และจำนวนครั้งในการบริหารยาลดลง และในอนาคตจะมียาในรูปแบบรับประทานซึ่งอยู่ในรูปบรรพเภสัชของเอสเทอร์ (ester prodrug) สำหรับการรักษาการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ

คำสำคัญ

carbapenems ยาต้านแบคทีเรีย การออกแบบยา ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางเคมีกับการออกฤทธิ์

บทนำ

ยากลุ่ม carbapenems เป็นยาต้านแบคทีเรียที่สังเคราะห์กลุ่ม β -lactams ชนิดฆ่าเชื้อแบคทีเรีย (bactericidal) ครอบคลุมทั้งแกรมลบและแกรมบวกทั้งชนิดที่ใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจน และสามารถทนต่อเอ็นไซม์ β -lactamase ได้ดี carbapenems เริ่มนำมาใช้ทางคลินิกประมาณ ค.ศ. 1980 สำหรับการติดเชื้ออย่างรุนแรงภายในโรงพยาบาล imipenem เป็นยาชนิดแรกที่ถูกจำหน่ายในรูปของยาฉีด

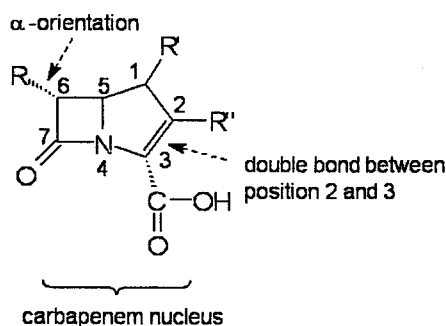
Imipenem ไม่คงตัวเพราะเกิดปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสกับเอนไซม์ renal dehydropeptidase-I (renal DHP-I) ซึ่งหลังจากเซลล์ที่บริชบอร์ดอร์ (brush border) ของไต ดังนั้นการบริหารยาต้องให้ร่วมกับ dehydropeptidase-I inhibitors (DHP-I inhibitors) เช่น cilastatin ยาที่กำหนดจึงอยู่ในรูปยาฉีดผสม

Imipenem มีฤทธิ์ทำให้เกิดอาการชัก (seizures) ได้สูงในผู้ป่วยระบบประสาทส่วนกลางผิดปกติ โดยทฤษฎีที่ใช้อธิบายโดยทั่วไปคือ imipenem ด้านฤทธิ์ของ γ -aminobutyric acid (GABA) ที่ GABA-receptor และการใช้ยา imipenem ร่วมกับ cilastatin ก่อให้เกิดฤทธิ์ไม่พึงประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือ ความเป็นพิษต่อเนื้อเยื่อเส้นประสาท (neurotoxicity) ทำให้เกิดอาการชักเพิ่มขึ้นในผู้ป่วยระบบประสาทส่วนกลางผิดปกติหรือระบบไตผิดปกติ imipenem-cilastatin จึงมีข้อห้ามใช้กับผู้ป่วยเยื่อหุ้มสมองอักเสบ (meningitis) และประการที่สองคือความเป็นพิษต่อระบบทางเดินอาหาร อาการที่พบบ่อย เช่น คลื่นไส้และอาเจียน เมื่อบริหารยาอย่างรวดเร็วหรือได้รับยาในขนาดสูง¹

จากสูตรโครงสร้างที่สามารถทนต่อเอนไซม์ β -lactamase ดีกว่า β -lactams กลุ่มอื่นๆ เช่น เพนิซิลลิน (penicillins) ทำให้ยาในกลุ่ม carbapenems ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบทความนี้กล่าวถึงเภสัชเคมีของยาในกลุ่ม carbapenems การพัฒนายาใหม่เพื่อให้ยามีฤทธิ์ต้านแบคทีเรียกว้างขึ้น มีความคงตัวต่อเอนไซม์ renal DHP-I ดีขึ้น และเพื่อลดผลข้างเคียงดังกล่าวข้างต้น

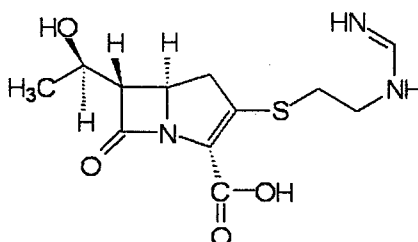
โครงสร้างทางเคมีของยาในกลุ่ม carbapenems

โครงสร้างหลักทางเคมีของ carbapenems เป็น bicyclic system ประกอบด้วยวงแหวน β -lactam เชื่อมต่อกับวงแหวน 2-pyrroline เรียกรวมว่าวงแหวน carbapenem ซึ่งที่ตำแหน่ง 1 เป็น methylene carbon ($-\text{CH}_2$) และมีพันธะคู่อยู่ระหว่างตำแหน่งที่ 2 และ 3 นอกจากนี้ตำแหน่งที่ 6 มีหมู่แทนที่เป็น aliphatic chain สายสั้น ๆ และมีการจัดเรียงตัวต่อกับวงแหวน carbapenem แบบ α -orientation ตำแหน่งที่ 3 เป็นหมู่คาร์บอกซิล และมีหมู่แทนที่ต่างๆ ที่ตำแหน่งที่ 1 และ 2 ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 โครงสร้างหลักทางเคมีของยาในกลุ่ม carbapenems

การออกแบบและการพัฒนายาในกลุ่ม carbapenems

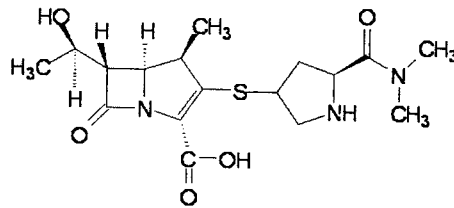

รูปที่ 2 โครงสร้างทางเคมีของยา imipenem

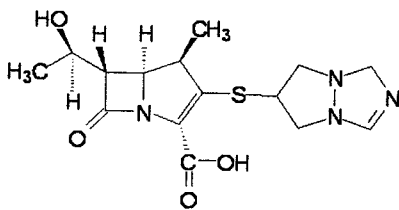
จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางเคมีและการออกฤทธิ์ของ imipenem พบว่าการเติมหมู่แทนที่ที่ตำแหน่ง 6 ด้วยหมู่ไฮดรอกซีเอทิล (1-hydroxyethyl) ที่เป็น aliphatic chain สายสั้น ๆ และมีการจัดเรียงตัวต่อกับวงแหวน carbapenem แบบ α -orientation ทำให้ยาทนต่อเอ็นไซม์ β -lactamase ทั้งชนิด plasmid-mediated และ chromosomal β -lactamases ทำให้ยานี้ใช้ได้ผลดีต่อแบคทีเรียที่ดื้อยาในกลุ่ม β -lactam ยามีขอบเขตการออกฤทธิ์ที่กว้างทั้งแบคทีเรียแกรมลบ (รวมถึง Enterobacteriaceae) และแกรมบวกทั้งชนิดที่ใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจน แต่ไม่มีผลต่อ *Pseudomonas aeruginosa* ยา imipenem ถูกไฮโดรไลส์ด้วยเอ็นไซม์ renal DHP-I ของมนุษย์ ดังนั้นการบริหารยาต้องให้ร่วมกับ DHP-I inhibitors เช่น cilastatin¹

อนุพันธ์ใหม่ๆ ในกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อให้มีข้อดีที่เหนือกว่า imipenem ในด้านที่สามารถทนต่อเอ็นไซม์ renal DHP-I และทนต่อเอ็นไซม์ metallo- β -lactamase (carbapenemase) เพื่อให้มีฤทธิ์ที่ดีขึ้นต่อเชื้อ *Staphylococcus pneumoniae* ที่ดื้อต่อยาเพนิซิลลิน (PRSP; penicillin-resistant *S. pneumoniae*) รวมถึงแบคทีเรียแกรมลบที่ผลิต Extended Spectrum β -Lactamases (ESBLs) และ *P. aeruginosa* ที่ดื้อต่อ imipenem และพัฒนาคุณสมบัติทางเภสัชจลนศาสตร์ให้ดีขึ้น เช่น เพิ่มระยะเวลาในการออกฤทธิ์ หรือเพิ่มชีวประสิทธิผลหลังจากให้ยาทางปาก

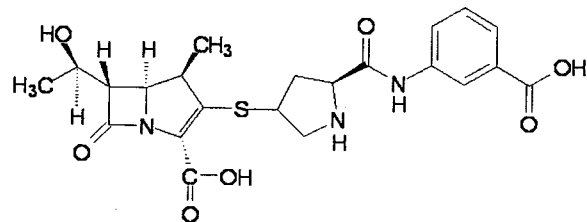
การพัฒนา carbapenems ให้สามารถทนต่อเอ็นไซม์ renal DHP-I ได้นั้นพบว่าการเติมหมู่เมทิลที่ตำแหน่งที่ 1 ซึ่งมีการจัดเรียงตัวแบบ β -orientation ทำให้ยาสามารถทนต่อเอ็นไซม์ renal DHP-I ได้ดีขึ้น จึงสามารถบริหารยาโดยลำพังได้โดยไม่ต้องใช้ร่วมกับ cilastatin และมีฤทธิ์ที่ดีขึ้นต่อแบคทีเรียแกรมลบ อนุพันธ์ที่มีโครงสร้างลักษณะนี้เรียกว่า 1 β -methyl-carbapenem อนุพันธ์ใหม่ que พัฒนาขึ้นจนถึงปัจจุบันมีโครงสร้างหลักเป็น 1 β -methyl-carbapenem ทุกตัวซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ชนิดฉีด และชนิดรับประทาน

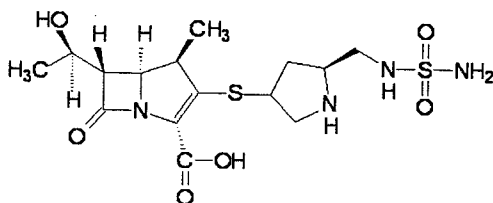
meropenem

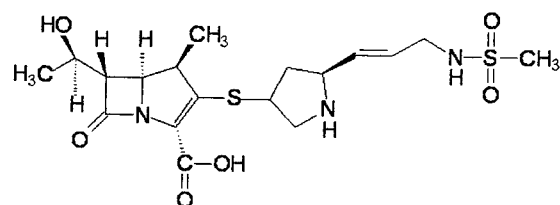
biapenem

ertapenem

doripenem

DA-1131

รูปที่ 3 โครงสร้างทางเคมีของยาในกลุ่ม 1 β -methyl-carbapenem ชนิดฉีด

1β-methylcarbapenem ชนิดฉีด

1β-methylcarbapenem ชนิดฉีดที่นำมาใช้เป็นยาและกำลังพัฒนาเป็นยามีดังนี้ (รูปที่ 3)

Meropenem เป็นอนุพันธ์กึ่งสังเคราะห์ที่มีการพัฒนาโดยมีหมู่เมทิลที่ตำแหน่งที่ 1 ซึ่งมีการจัดเรียงตัวแบบ β-orientation ซึ่งทำให้ทนต่อเอ็นไซม์ renal DHP-I ได้ดีขึ้น รวมถึงมีฤทธิ์ที่ดีขึ้นต่อแบคทีเรียแกรมลบ และการมีตำแหน่งที่ 6 เป็นหมู่ไฮดรอกซีเอทิลซึ่งจัดเรียงตัวแบบ β-orientation ทำให้ทนต่อเอ็นไซม์ β-lactamase และ carbapenemase ได้ นอกจากนี้หมู่เบสิกเอมีน (basic amine) ที่ตำแหน่ง 2 มีการดัดแปลงจาก imipenem ให้อยู่ในรูปวงแหวน pyrrolidine ซึ่งมีคุณสมบัติเป็น non-nucleophilic base ทำให้ลดการเกิด intermolecular aminolysis ซึ่งส่งผลให้ไม่เกิดการแตกออกของวงแหวน β-lactam ยาจึงมีความคงตัวทางเคมีมากขึ้น และสามารถเกิดเป็นไอออนสองประจุ (zwitterions) ระหว่างหมู่คาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ได้ ทำให้ยาสามารถเข้าสู่เซลล์ของแบคทีเรียโดยผ่านทาง porin ได้ดีขึ้น ส่งผลให้ meropenem มีฤทธิ์ต้านแบคทีเรียแกรมลบและแบคทีเรียที่ไม่ใช้ออกซิเจนได้มากขึ้นโดยเฉพาะฤทธิ์ต่อ *P. aeruginosa* นอกจากนี้ยานี้ไม่กระตุ้นให้แบคทีเรียสร้างเอ็นไซม์ β-lactamase² และการเปลี่ยนแปลงที่ตำแหน่งนี้ เชื่อว่าทำให้ฤทธิ์ในการเกิดการชักลดลง แต่ยังไม่ทราบกลไกที่แน่นอน

Biapenem จัดเป็น second generation carbapenem ที่มีคุณสมบัติทางเคมีและการออกฤทธิ์ต่อเชื้อจุลินทรีย์คล้ายกับ meropenem เนื่องจากตำแหน่งที่ 6 มีหมู่ไฮดรอกซีเอทิลซึ่งมีการจัดเรียงตัวแบบ α-orientation เหมือนกัน แต่ biapenem มีการดัดแปลงหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ให้เป็นวงแหวน pyrazolidine เชื่อมกับวงแหวน triazole ซึ่งสามารถเกิดเป็นไอออนสองประจุระหว่างหมู่คาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ได้ดี ทำให้มีขอบเขตการออกฤทธิ์ครอบคลุมแบคทีเรียแกรมลบทั้งชนิดที่ใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจน และแกรมบวกทั้งชนิดที่ใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจน ยานี้มีความคงตัวต่อเอ็นไซม์ renal DHP-I β-lactamase และ carbapenemase ได้ดีกว่า imipenem และ meropenem และสามารถกระจายเข้าสู่เนื้อเยื่อได้ดี ส่งผลให้ระดับยาในเนื้อเยื่อสูงขึ้น และมีค่าครึ่งชีวิตที่ยาวกว่า imipenem และ meropenem สามารถบริหารยาเพียงวันละ 2 ครั้ง ยานี้จำหน่ายที่ประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 2002 และอยู่ในระหว่างการศึกษาทางคลินิกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา³

Ertapenem เป็นยาตัวใหม่ของกลุ่ม 1β-methylcarbapenem ที่ได้รับการรับรองที่สหรัฐอเมริกา และยุโรป ในปี ค.ศ. 2001 และ 2002 ตามลำดับ ภายใต้ชื่อการค้า Invanz® ยา ertapenem มีข้อดีเหนือกว่ายาอื่นในกลุ่มนี้คือ ออกฤทธิ์กว้างครอบคลุมแบคทีเรียแกรมลบที่ผลิต ESBLs นอกจากนี้ยังสามารถบริหารยาโดยฉีดเข้าหลอดเลือดดำ หรือฉีดเข้ากล้ามเนื้อได้เพียงวันละครั้ง เนื่องจากที่ตำแหน่ง 2 มีหมู่เบนโซเอท (benzoate) ต่อกับหมู่เบสิกเอมีนที่อยู่ในรูปวงแหวน pyrrolidine ส่งผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประจุของโมเลกุลทั้งหมด ยานี้จับกับพลาสมาโปรตีนได้ถึงร้อยละ 94 และมีค่าครึ่งชีวิตที่ยาวกว่ายา imipenem meropenem และ biapenem นอกจากนี้ ertapenem มีความคงตัวต่อปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสโดยเอ็นไซม์ renal DHP-I และ β-lactamase รวมถึง penicillinase หรือ cephalosporinase และไม่กระตุ้นให้แบคทีเรียสร้างเอ็นไซม์ β-lactamase จึงใช้ยานี้สำหรับการติดเชื้อแบคทีเรียที่ดื้อต่อยาหลายชนิด อย่างไรก็ตาม ertapenem ให้ผลดื้อต่อ *P. aeruginosa* และ *Acinetobacter* spp.^{1,4,5,6} ผลการศึกษาฤทธิ์ทำให้เกิดอาการชัก พบว่ายานี้ทำให้เกิดอาการชักต่ำกว่า meropenem และ imipenem¹

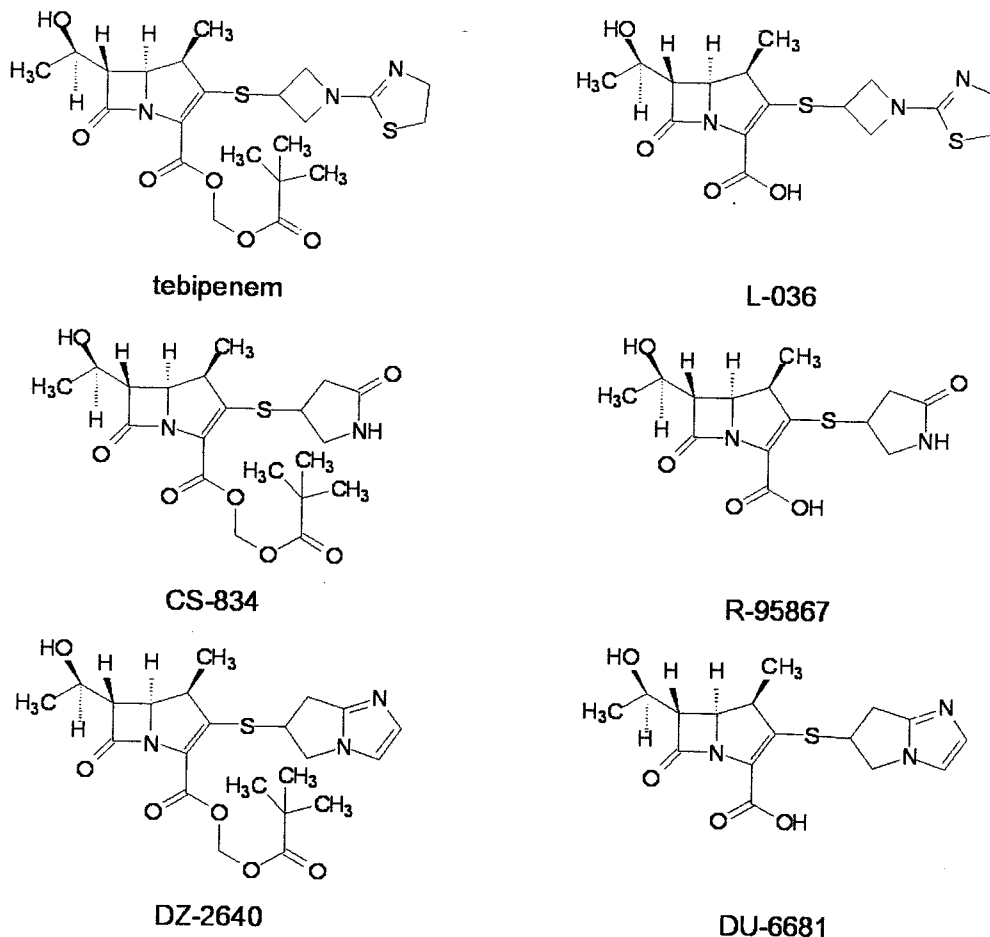
อนุพันธ์ใหม่ที่ยังอยู่ในระหว่างการศึกษาทางคลินิก เช่น ยา doripenem หรือ S-4661 (รูปที่ 3) ซึ่งพัฒนาโดยบริษัท Shionogi ยานี้เป็นยาฉีดตัวใหม่ที่มีการดัดแปลงหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ให้เป็นวงแหวน pyrrolidine ที่เชื่อมต่อกับหมู่ sulfamoylaminomethyl ซึ่งมีคุณสมบัติค่อนข้างมีขั้ว ทำให้ยามีฤทธิ์กว้างครอบคลุมแบคทีเรียแกรมลบ รวมถึงเชื้อ PRSP และ *P. aeruginosa* ที่ดื้อต่อ imipenem ด้วย ยานี้พัฒนาสำหรับการติดเชื้อที่รุนแรงซึ่งเกิดจากเชื้อที่ดื้อยาหลายชนิด ขณะนี้อยู่ในระหว่างการศึกษาทางคลินิกระยะที่ 3 ในประเทศญี่ปุ่น⁷⁻⁹ นอกจากนี้ยังมียา DA-1131 (รูปที่ 3) ซึ่งมีโครงสร้างคล้ายคลึงกับ doripenem โดยที่ตำแหน่ง 2 มีหมู่ methanesulfonylamino

1-propenyl ที่เชื่อมต่อกับวงแหวน pyrrolidine ยานี้มีฤทธิ์กว้างครอบคลุมแบคทีเรียแกรมบวกและแกรมลบ และอยู่ในระหว่างการศึกษาด้านคลินิกในระยะที่ 1¹⁰⁻¹¹

1 β -methylcarbapenem ชนิดรับประทาน

ยาที่ใช้ปัจจุบันอยู่ในเฉพาะรูปแบบยาฉีด ดังนั้นจึงมีการพัฒนาอนุพันธ์ใหม่ เพื่อให้ได้ยาที่สามารถรับประทานได้ โดยดัดแปลงหมู่คาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ให้อยู่ในรูปแบบกรดไขมันของเอสเทอร์ที่มีคุณสมบัติที่ชอบไขมัน หลังจากรับประทานแล้วจะถูกไฮโดรไลสโดยเอ็นไซม์เอสเทอร์เลสที่ลำไส้ได้เป็นสารที่ออกฤทธิ์ ตัวอย่างยาในรูปแบบรับประทานที่กำลังพัฒนาและน่าสนใจมีดังนี้ (รูปที่ 4)

Tebipenem หรือ L-084 เป็นบรรพเภสัชของสารที่ออกฤทธิ์ L-036 โดยเป็นเอสเทอร์ของหมู่ pivaloyloxymethyl ที่ตำแหน่ง 3 และมีการดัดแปลงหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ให้เป็นวงแหวน azetidione ที่เชื่อมต่อกับวงแหวน thiazolidine ที่ตำแหน่งไนโตรเจน ยานี้มีฤทธิ์ดีต่อแบคทีเรียแกรมบวกและแกรมลบที่เป็นสาเหตุของโรคติดเชื้อทางเดินหายใจจากเชื้อภายนอกโรงพยาบาล (community-acquired respiratory tract infection, CARTI) โดยเฉพาะเชื้อ PRSP รวมถึงเชื้อ *Escherichia coli*, *Klebsiella pneumoniae* และ *Haemophilus influenzae* ที่ดื้อต่อยาเพนิซิลลิน แต่ tebipenem ไม่มีผลต่อเชื้อ *Enterococcus* spp. และ *Pseudomonas* spp. หลังจากให้ยานี้แล้วจะถูกดูดซึมและมีชีวประสิทธิผลที่ดีสามารถกระจายเข้าสู่เนื้อเยื่อปอดได้อย่างรวดเร็ว ขณะนี้ยา tebipenem อยู่ในระหว่างการศึกษาด้านคลินิกในระยะที่ 2 สำหรับการรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ที่ประเทศญี่ปุ่น¹²⁻¹³

รูปที่ 4 โครงสร้างทางเคมีของอนุพันธ์ 1 β -methylcarbapenems ชนิดรับประทานและรูปที่ออกฤทธิ์

CS-834 เป็นบรรพเภสัชของเอสเทอร์ของสารที่ออกฤทธิ์ R-95867 อยู่ในระหว่างการศึกษากทางคลินิกระยะที่ 2 สำหรับการรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจที่ประเทศญี่ปุ่น และประเทศในทวีปยุโรป โครงสร้างทางเคมีของยามมีการดัดแปลงคาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ให้เป็นเอสเทอร์ของหมู่ pivaloyloxymethyl เช่นเดียวกับ tebipenem และดัดแปลงหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ให้เป็นวงแหวน pyrrolidone หลังจากให้ยานี้ทางปากจะมีชีวประสิทธิผลที่ดีและถูกไฮโดรไลสได้เป็นสาร R-95867 ซึ่งมีฤทธิ์ต่อเชื้อ PRSP และเชื้อที่ผลิต ESBL รวมถึงเชื้อส่วนใหญ่ที่เป็นสาเหตุของโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ยกเว้นเชื้อ *Enterococcus* spp. และ *Pseudomonas* spp.¹⁴⁻¹⁷

DZ-2640 เป็นบรรพเภสัชของเอสเทอร์ของสาร DU-6681 ที่มีการดัดแปลงที่ตำแหน่ง 3 เช่นเดียวกับ tebipenem และ CS-834 นอกจากนี้มีการดัดแปลงหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ให้เป็นวงแหวน dihydropyrrolimidazole หลังจากให้ยา DU-6681 แล้วจะถูกดูดซึมและมีชีวประสิทธิผลที่ดีและถูกไฮโดรไลสได้เป็นสาร DZ-2640 ซึ่งมีฤทธิ์ต่อเชื้อ *S. pneumoniae*, *H. influenzae* และ *Moraxella catarrhalis* ซึ่งเป็นสาเหตุของโรค CARTI ที่ดีกว่า R-95867¹⁸⁻¹⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางเคมีและการออกฤทธิ์

โครงสร้างของยาในกลุ่ม carbapenems มีส่วนวงแหวน β -lactam ที่ใช้จับกับ penicillin binding proteins (PBPs) ชนิดต่าง ๆ ออกฤทธิ์ยับยั้งการสังเคราะห์ผนังเซลล์ของแบคทีเรีย ทำให้แบคทีเรียมีผนังไม่สมบูรณ์ จึงไม่สามารถทนต่อแรงดันออสโมติกระหว่างภายในและภายนอกเซลล์ เซลล์จึงตาย carbapenems แต่ละชนิดมีความสามารถในการจับกับ PBPs แต่ละชนิดแตกต่างกัน เช่น ertapenem จับกับ PBP 1a 1b 2 3 4 และ 5 โดยเฉพาะ PBP2 และ PBP3 ของ *Escherichia coli* โดย ertapenem จับกับ PBP3 ได้ดีกว่า imipenem จึงออกฤทธิ์ต่อเชื้อนี้ได้ดีกว่า imipenem หรือ meropenem จับกับ PBP1 PBP2 และ PBP4 ของ *Staphylococcus aureus* ได้ดีแต่จับกับ PBP3 ของเชื้อนี้ไม่ดี ในขณะที่ meropenem สามารถจับกับ PBP2 และ PBP3 ของ *P. aeruginosa* ได้ดีกว่า imipenem จึงมีฤทธิ์ต่อเชื้อนี้มากกว่า

หมู่ไฮดรอกซีเอทิลที่ตำแหน่ง 6 ซึ่งต่อแบบ α -orientation กับวงแหวน β -lactam และพันธะคู่ระหว่างตำแหน่งที่ 2 และ 3 รวมถึงหมู่แทนที่ตำแหน่ง 2 มีความสำคัญต่อขอบเขตการออกฤทธิ์ที่กว้างของยาในกลุ่มนี้ และทำให้ยากดตัวต่อเอ็นไซม์ β -lactamase จากการดัดแปลงโครงสร้างที่ตำแหน่ง 2 พบว่าการที่ยามีหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ที่มีคุณสมบัติเป็น non-nucleophilic base เช่น ในยา biapenem, ertapenem และ tebipenem เป็นต้น ส่งผลให้มีความคงตัวทางเคมีเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกิด intermolecular aminolysis ได้น้อยลง และถ้าเติมหมู่เบสิกเอมีนที่สามารถเกิดไอออนสองประจุระหว่างหมู่คาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ได้ดี จะส่งผลต่อขอบเขตการออกฤทธิ์ที่กว้างของยาในกลุ่มนี้ ทั้งนี้รวมถึงหมู่แทนที่ซึ่งมีขั้วที่ตำแหน่ง 2 เช่นยา doripenem จะทำให้มีฤทธิ์ที่ต่อเชื้อ *P. aeruginosa* ที่ดีเยี่ยม

นอกจากนี้การแทนที่ของหมู่เมทิลที่ตำแหน่ง 1 แบบ β -orientation ทำให้ยากมีความคงตัวไม่ถูกทำลายด้วยเอ็นไซม์ renal DHP-I ซึ่งมีข้อดีคือไม่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับ cilastatin รวมถึงมีฤทธิ์ที่ดีขึ้นต่อแบคทีเรียแกรมลบ และการมีหมู่เบนโซเอทต่อกับหมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประจุของโมเลกุลทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้ยากจับกับพลาสมาโปรตีนได้มากกว่า 90% และมีค่าครึ่งชีวิตที่ยาวขึ้น ทำให้บริหารยาเพียงวันละครั้ง รวมถึงการพัฒนาดัดแปลงหมู่คาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ให้อยู่ในรูปบรรพเภสัชของเอสเทอร์ซึ่งมีคุณสมบัติที่ขบไขมัน เช่น หมู่ pivaloyloxymethyl ทำให้สามารถบริหารยาทางปากได้ และมีชีวประสิทธิผลที่ดี

ข้อบ่งใช้

ยาในกลุ่ม carbapenems ใช้สำหรับรักษาโรคติดเชื้อจากแบคทีเรียแกรมลบ (รวมถึง Enterobacteriaceae) และแกรมบวกทั้งชนิดที่ใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจน โดยมีข้อบ่งใช้สำหรับการรักษาโรคติดเชื้อแบบซับซ้อนของระบบ

ต่างๆ เช่น โรคปอดอักเสบจากเชื้อภายนอกโรงพยาบาล (complicated community-acquired pneumonia, CAP) การติดเชื้อที่ผิวหนังและเนื้อเยื่ออ่อน (complicated skin and skin structure infections, CSSSI) ช่องท้อง (complicated intra-abdominal infections, CIAI) และเชิงกราน (pelvis)¹⁻²

Meropenem, biapenem และ ertapenem ใช้สำหรับผู้ป่วยเยื่อหุ้มสมองอักเสบ โดยไม่ทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการชัก ซึ่งเป็นข้อห้ามใช้ของ imipenem

Ertapenem มีค่าครึ่งชีวิตยาวกว่า meropenem และ biapenem สามารถบริหารยาทางหลอดเลือดดำหรือกล้ามเนื้อ วันละ 1 ครั้ง ertapenem ยังไม่ระบุให้ใช้กับผู้ป่วยอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี เนื่องจากยังไม่มีรายงานเกี่ยวกับประสิทธิภาพและความทนต่อยา (tolerability)¹

ฤทธิ์ไม่พึงประสงค์และการแพ้ยา

ฤทธิ์ไม่พึงประสงค์โดยทั่วไปจากการฉีด เช่น ท้องเสีย คลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ ช่องคลอดอักเสบ บริเวณที่ฉีดอาจมีการปวด หลอดเลือดดำอักเสบ (phlebitis) หรือหลอดเลือดดำอักเสบมีลิ่มเลือด (thrombophlebitis) ลำไส้อักเสบ ที่เรียกว่า pseudomembranous colitis และการแพ้ยาในกลุ่ม β -lactam เช่น คัน ผื่นแพ้ อาการชักพบได้เมื่อให้ยา imipenem ร่วมกับ cilastatin ส่วนยาในกลุ่ม carbapenems ชนิดอื่น พบว่าทำให้ชักน้อยมาก

สรุป

ยาในกลุ่ม carbapenems ได้รับการพัฒนาให้มีโครงสร้างเป็น 1β -methylcarbapenems ทำให้สามารถบริหารยาในรูปยาเม็ดได้ จึงลดปัญหาการเกิดอาการชักในผู้ป่วย การดัดแปลงโครงสร้างทางเคมีทำให้การบริหารยาในรูปยาฉีดมีชีวประสิทธิผลที่ดี สามารถฉีดเพียงวันละ 1-2 ครั้ง และออกฤทธิ์ครอบคลุมเชื้อแบคทีเรียได้กว้างขึ้น carbapenems ชนิดรับประทานอยู่ในระหว่างการพัฒนาในรูปเอสเทอร์โพรดรัก เพื่อใช้สำหรับการรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจจากเชื้อภายนอกโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาโครงสร้างให้มีฤทธิ์ครอบคลุมเชื้อแบคทีเรียได้กว้างขึ้น รวมถึงเชื้อที่ดื้อต่อยา β -lactam กลุ่มอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

1. Curran MP, Simpson D, and Perry CM. Ertapenem: A review of its use in the management of bacterial infections. *Drug* 2003 ; 63 (17) :1855-78.
2. Matsumoto T, and Muratani T. Newer carbapenems for urinary tract infections. *Int. J. Antimicrob. Agents.* 2004 : 24S :S35-S38.
3. Perry CM, and Ibbotson T. Biapenem. *Drug* 2002 ; 62(15) :2221-34.
4. Shah PM, and Isaacs RD. Ertapenem, the first of a new group of carbapenems. *J. Antimicrob. Chemother.* 2003 ; 52:538-42.
5. Livermore DM, Sefton AM, and Scott GM. Properties and potential of ertapenem. *J. Antimicrob. Chemother.* 2003 ; 52 : 331-44.
6. Livermore DM, Oakton KJ, Carter W, et al. Activity of ertapenem (MK-0826) versus *Enterobacteriaceae* with potent β -lactamases. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 2001 ; 45(10) :2831-37.
7. Tsuji M, Ishii Y, Ohno A, et al. *In vitro* and *in vivo* antibacterial activities of S-4661, a new carbapenem. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 1998 ; 42(1) : 94-9.

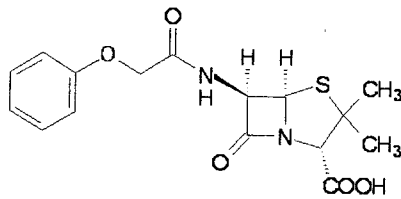
8. Mushtaq S, Ge Yigong, and Livermore D. Comparative activities of doripenem versus isolates, mutants, and transconjugants of *Enterobacteriaceae* and *Acinetobacter* spp. with characterized β -lactamases. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 2004 ; 48(4) :1313-19.
9. Ge Y, Wikler MA, Sahm DF, et al. *In vitro* antibacterial activities of doripenem, a new carbapenem. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 2004 ; 48(4) :1384-96.
10. Kim SH, Shim J, Kim WB, et al. Pharmacokinetics of a new carbapenem, DA-1131, after intravenous administration to rats with uranyl nitrate induced acute renal failure. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 1998 ; 42(5) :1217-21.
11. Park SW, We JS, Kim GW, et al. Stability of new carbapenem DA-1131 to renal dipeptidase (Dehydropeptidase I). *Antimicrob. Agents. Chemother.* 2002 ; 46(2) : 575-77.
12. Hikida M, Itahashi K, Igarashi A, et al. *In vitro* antibacterial activity of LJC 11,036, an active metabolite of L-084, a new oral carbapenem antibiotic with potent antipneumococcal activity. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 1999 ; 43(8) :2010-16.
13. Miyazaki S, Hosoyama T, Furuya N, et al. *In vitro* and *in vivo* antibacterial activities of L-084, a novel oral carbapenem, against causative organisms of respiratory tract infections. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 2001 ; 45(1) :203-7.
14. Fukuoka T, Ohaya S, Utsui Y, et al. *In vitro* and *in vivo* antibacterial activities of CS-834, a novel oral carbapenem. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 1997 ; 41(12) : 2652-63.
15. Kobayashi K, Fukuhara H, Kawamoto I, et al. Crystal and molecular structure of a 1β -methylcarbapenem antibiotic, CS-834. *Anal. Sci.* 2000 ; 16:555-6.
16. Fukuoka T, Kawada H, Kitayama A, et al. Efficacy of CS-834 against experimental pneumonia caused by penicillin-susceptible and -resistant *Streptococcus pneumoniae* in mice. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 1998 ; 42(1) : 23-7.
17. Kato N, Tanaka, K, Kato H, et al. *In vitro* activity of R-95867, the active metabolite of a new oral carbapenem, CS-834, against anaerobeic bacteria. *J. Antimicrob. Chemother.* 2000 ; 45 : 357-61.
18. Okuda J, Otsuki M, Oh T, and Nishimo T. *In vitro* activity of DU-6681a, an active for of the new oral carbapenem compound DZ-2640, in comparison with that of R-95867, faropenem and oral cephalosporins. *J. Antimicrob. Chemother.* 2000 ; 46 :101-8.
19. Tanaka M, Kato K, Hokusui H, et al. Pharmacokinetics and safety of ascending single doses of DZ-2640, a new oral carbapenem antibiotics, administered to healthy Japanese subjects. *Antimicrob. Agents. Chemother.* 2000 ; 44(3) : 578-82.

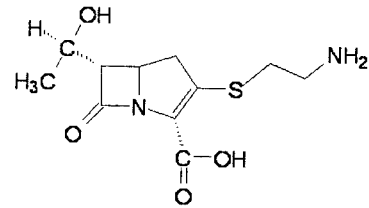
คำถาม

1. โครงสร้างใดเป็นโครงสร้างของ carbapenems

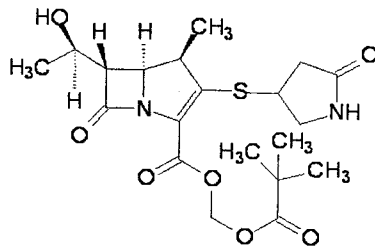
1.

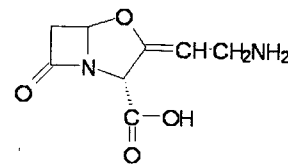
2.

3.

4.

5. ข้อ 2 และ 3

2. ข้อใดคือฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของยาในกลุ่ม carbapenems

1. ยับยั้งการสังเคราะห์ mycolic acid
2. ยับยั้งการสังเคราะห์ผนังเซลล์
3. ยับยั้งการสังเคราะห์โปรตีน
4. ยับยั้งการสังเคราะห์ ergosterol
5. ยับยั้งการสังเคราะห์โฟเลท

3. ข้อใดเป็นกลไกการออกฤทธิ์ของยาในกลุ่ม carbapenems

1. จับกับ DNA gyrase
2. จับกับ dihydrofolate reductase
3. จับกับ 30S ribosome subunit
4. จับกับ 50S ribosome subunit
5. จับกับ penicillin binding proteins

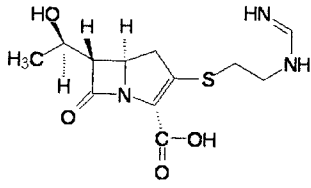
4. โครงสร้างส่วนใดของยาในกลุ่ม carbapenems ที่ทำให้ยามีความคงตัวทางเคมีเพิ่มขึ้น

1. หมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ที่มีคุณสมบัติเป็น non-nucleophilic base
2. หมู่ไฮดรอกซีเอทิลที่ตำแหน่ง 6 ซึ่งต่อแบบ α -orientation กับวงแหวน β -lactam
3. พันธะคู่ระหว่างตำแหน่งที่ 2 และ 3
4. หมู่เมทิลที่ตำแหน่ง 1 แบบ β -orientation
5. หมู่คาร์บอกซิลที่ตำแหน่ง 3 ที่ดัดแปลงให้อยู่ในรูปเอสเทอร์โพตรัก

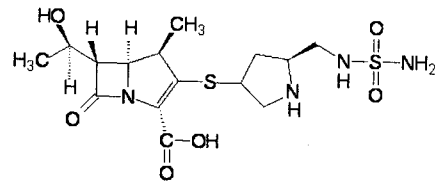
5. โครงสร้างส่วนใดของยาในกลุ่ม carbapenems ที่ทำให้ยามีความคงตัวไม่ถูกทำลายด้วยเอนไซม์ β -lactamase
  1. หมู่ไฮดรอกซีเอทิลที่ตำแหน่ง 6 ซึ่งต่อแบบ α -orientation กับวงแหวน β -lactam
  2. พันธะคู่ระหว่างตำแหน่งที่ 2 และ 3
  3. หมู่เมทิลที่ตำแหน่ง 1 แบบ β -orientation
  4. ข้อ 1 และ 2
  5. ข้อ 1 2 และ 3

6. โครงสร้างส่วนใดของยาในกลุ่ม carbapenems ที่ทำให้ยามีความคงตัวไม่ถูกทำลายด้วยเอนไซม์ renal DHP-I
  1. หมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ที่มีคุณสมบัติเป็น non-nucleophilic base
  2. หมู่ไฮดรอกซีเอทิลที่ตำแหน่ง 6 ซึ่งต่อแบบ α -orientation กับวงแหวน β -lactam
  3. พันธะคู่ระหว่างตำแหน่งที่ 2 และ 3
  4. หมู่เมทิลที่ตำแหน่ง 1 แบบ β -orientation
  5. หมู่อาร์บอกลิลที่ตำแหน่ง 3 ที่ดัดแปลงให้อยู่ในรูปเอสเทอร์โพรดรัก

7. โครงสร้างส่วนใดของยาในกลุ่ม carbapenems ที่ทำให้สามารถบริหารยาด้วยการรับประทานได้
  1. หมู่เบสิกเอมีนที่ตำแหน่ง 2 ที่มีคุณสมบัติเป็น non-nucleophilic base
  2. หมู่ไฮดรอกซีเอทิลที่ตำแหน่ง 6 ซึ่งต่อแบบ α -orientation กับวงแหวน β -lactam
  3. พันธะคู่ระหว่างตำแหน่งที่ 2 และ 3
  4. หมู่เมทิลที่ตำแหน่ง 1 แบบ β -orientation
  5. หมู่อาร์บอกลิลที่ตำแหน่ง 3 ที่ดัดแปลงให้อยู่ในรูปเอสเทอร์โพรดรัก

8. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับ carbapenems ในรูปเอสเทอร์โพรดรัก
  1. มีความคงตัวต่อความชื้นและความร้อนดีกว่ายาที่ไม่ได้อยู่ในรูปเอสเทอร์ จึงเก็บได้นานกว่า
  2. มีฤทธิ์ต้านแบคทีเรียแรงกว่ายาที่ไม่ได้อยู่ในรูปเอสเทอร์
  3. ในร่างกายเกิดปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสกับเอนไซม์เอสเทอร์เลสที่ลำไส้ได้สารที่ออกฤทธิ์
  4. มีค่าครึ่งชีวิตนานกว่ายาที่ไม่ได้อยู่ในรูปเอสเทอร์
  5. เกิดฤทธิ์ไม่พึงประสงค์ เช่น คลื่นไส้ อาเจียน น้อยกว่า ยาที่ไม่ได้อยู่ในรูปเอสเทอร์

9. Carbapenems ชนิดใดมีฤทธิ์ต้านเชื้อ *Pseudomonas aeruginosa* ดีที่สุด

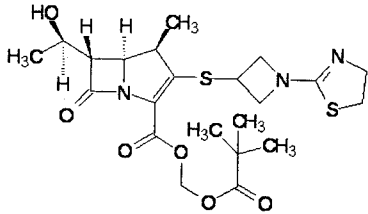
1.

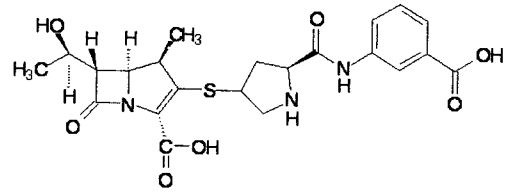
2.

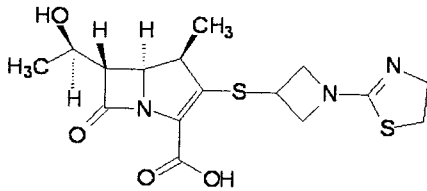
3.

4.

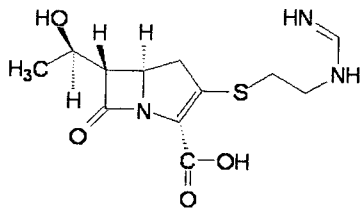

5.

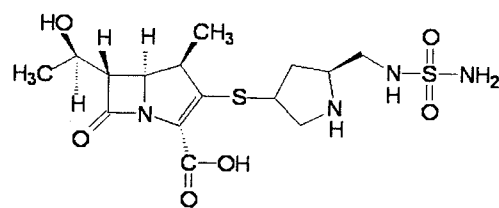

10. Carbapenems ชนิดใดสามารถบริหารยาด้วยการฉีดเพียงวันละ 1 ครั้ง

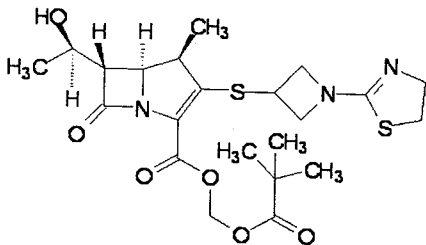
1.

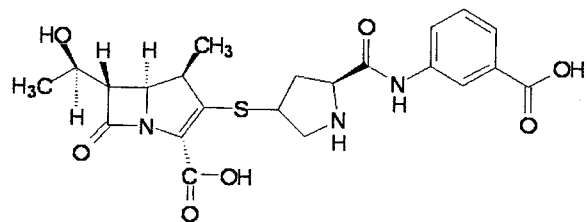
2.

3.

4.

5.

